

INNOVATION

ENTREPRENØRSKAB OG INTRAPRENØRSKAB
EN GRUNDBOG

Kristian Philipsen

Nyt Teknisk Forlag

Innovation. Entreprenørskab og intraprenørskab

1. udgave, 1. oplag 2012

© Nyt Teknisk Forlag 2012

Forlagsredaktør: Heidi Kølle Andersen, hka@nyttf.dk

Omslag: Charlotte Eltang

Grafisk tilrettelæggelse og dtp: Charlotte Eltang og Dorthe Møller

Tak for lån af billeder og tilladelser i øvrigt til

Baisikeli, Den Fynske Landsby, Just Eat, LEGO Koncern, Quilts of Denmark

ISBN: 978-87-571-3279-3 (e-bog)

ISBN: 978-87-571-3264-9 (e-bog, særudgave)

Bogens hjemmeside: www.nyttf.dk/innovation

Bogen er sat med Minion Pro og Futura

Alle rettigheder ifølge gældende lov om ophavsret forbeholdes.

Kopiering fra denne bog må ikke finde sted.

Nyt Teknisk Forlag

Vigerslev Allé 18

2500 Valby

info@nyttf.dk

www.nyttf.dk

Ekspedition: Erhvervsskolernes Forlag, +45 63 15 17 00

FORORD

Formålet med denne bog har været at skrive en lærebog til fagområderne innovation, entreprenørskab og intraprenørskab. Bogen er skrevet med henblik på faget Innovation B i gymnasiet, men kan med sin karakter af en grundbog også anvendes på andre studier inden for disse fagområder, fx bachelorstudier, professionsbachelorstudier eller markedsføringsøkonomuddannelser.

Bogen var ikke blevet til uden hjælp fra en lang række personer. Først og fremmest en tak til min kone Britt og vores børn Ditte og Thomas for tålmodigt at have set bogen tage form, mens jeg har siddet mange timer med fingrene på tastaturet og næsen begravet i bøger og artikler.

Startskuddet til bogens tilblivelse faldt en dag i efteråret 2003, hvor jeg blev kontaktet af Undervisningsministeriets dengang helt nye fagkonsulent for innovation, Anette Lind. Anledningen var et ønske om at etablere en læreplansgruppe for det nye fag innovation C i forbindelse med gymnasie-reformen. Det endte med, at jeg ikke blot deltog i læreplansgruppen for innovation C, men også kom til at stå for tilrettelæggelsen og afholdelsen af efteruddannelsen i faget til undervisere fra handelsgymnasier, tekniske gymnasier og almene gymnasier.

Gennem mit arbejde som lektor på Syddansk Universitet, Campus Kolding, har jeg haft rig lejlighed til at afprøve en hel del teorier og øvelser fra bogen qua min undervisning i fag om innovation og entreprenørskab. Det gælder på bacheloruddannelsen HA i entreprenørskab og innovation, kandidatuddannelsen Designledelse, cand. merc.-linjerne Styring og ledelse og International virksomhedsudvikling samt bachelorstudiet Design- og kulturøkonomi. En stor tak til alle, studerende som gymnasieundervisere, for tålmodigt at have deltaget i afprøvningen af en lang række teorier, cases og værktøjer og for gode diskussioner og feedback.

I 2009 besluttede Undervisningsministeriet at nedsætte et læreplansudvalg for innovation B, dvs. et mere omfattende fag end innovation C. Jeg var så heldig også at blive involveret i dette læreplansarbejde, og i forlængelse heraf besluttede jeg at skrive en grundig lærebog, som integrerede væsentlige faglige elementer fra fagområderne innovation, entreprenørskab og intraprenørskab. En række kolleger fra det institut, hvor jeg er ansat – Institut for Entreprenørskab og relationsledelse – har kommenteret på bogen undervejs – en stor tak til jer alle.

Selvom jeg har anstrengt mig for at få det faglige indhold til at hænge ordentligt sammen, og redaktøren på bogen ihærdigt har forsøgt at få sproget gjort læsbart, kan bogen uden tvivl forbedres. Ris, ros og forslag til forbedringer er meget velkomne kære læser; jeg kan kontaktes gennem forlaget.

Der er udarbejdet opgaver til hvert kapitel.

Du finder dem på:

www.nyttf.dk/innovation

Mange af bogens teorier og modeller er desuden direkte anvendelige i praksis.

God læselyst! Jeg håber, bogen vil vise sig velegnet i undervisningen og give inspiration og lyst til at arbejde videre med innovation og entreprenørskab.

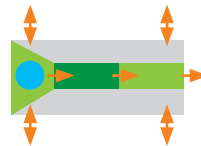
Kristian Philipsen

Ribe, nov. 2011

LÆSEVEJLEDNING

Den bog, du nu sidder med i hånden, er skrevet, så den kan læses på mange forskellige måder. Jeg vil naturligvis foreslå, at du læser bogen kronologisk for at få det fulde udbytte og en god og sammenhængende indsigt i indholdet i de enkelte kapitler. Men jeg ved også, at det er en stor og omfattende bog, og måske har du ikke tid til eller brug for at læse det hele. Du kan derfor også læse bogen på andre måder:

- Du kan læse indholdsfortegnelsen og få et overblik over bogen.
- Du kan læse den indledende boks og opsummeringen i hvert kapitel. Det giver dig et hurtigt overblik over, hvad kapitlet handler om.
- Du kan læse nogle af hovedbudskaberne i bogen ved kun at læse figurerne og tabellerne. Drop alle ordene. Rigtig mange af de centrale budskaber kan du læse ud fra figurer og tabeller.
- Du kan læse casene og eksemplerne. Casene er med, fordi de ofte gør, at man kan huske teorierne bedre.
- Du kan læse casene som illustrationer af teori og derigennem få en bedre forståelse af både teori og cases. Har du problemer med at forstå noget af teorien, kan det være en fordel først at læse en case eller et eksempel og derefter den tilhørende teori.
- Du kan læse kapitel 2 om bogens hovedmodel, pentathlon-modellen. For hvert kapitel, du derpå læser, kan du tænke over, hvor og hvordan det bidrager til forståelse af hovedmodellen. Pentathlon-modellen finder du som piktogram øverst i højre hjørne i hvert kapitel. Prikken viser hvilken del af modellen, det pågældende kapitel handler om.

- Du kan løse opgaverne til hvert kapitel og derigennem få tænkt over nogle væsentlige begreber og få et billede af, hvad der er vigtigt i hvert kapitel.
- Du kan læse litteraturhenvisningen ved teorier, figurer og modeller, fordi du gerne selv vil læse originalkilden.
- Du kan slå særlige ord og begreber op i stikordsregistret og målrettet lære om deres definition og anvendelse.
- Du er innovativ og finder din helt egen måde at læse og tilegne dig det faglige stof på ...

	FORORD	3
	LÆSEVEJLEDNING	5
DEL 1	KAPITEL 1 Introduktion til innovationsbogen	11
INTRODUKTION TIL	Intro til begreberne innovation og entreprenørskab	11
INNOVATION OG	Eksempler på forskellige former for innovation	12
ENTREPRENØRSKAB	Eksempler på produkt-, service- og procesinnovationer	14
	Entreprenør og intraprenør	17
	KAPITEL 2 Bogens hovedmodeller	21
	Casen Quilts of Denmark	21
	Innovationstragten og pentathlon-modellen	27
	4 former for entreprenørskab	32
	3 forklaringer på innovation	37
	Bagsiden af medaljen	41
DEL 2	KAPITEL 3 Usikkerhed som grundvilkår for innovation og entreprenørskab	45
GRUNDBEGREBER	Usikkerhed og risiko	45
	Faser i et innovationsprojekt	46
	3 former for usikkerhed	47
	Intern og ekstern usikkerhed	50
	Ressourcebinding	52
	Sorte svaner og genuin usikkerhed	54
	Middelland og Ekstremland	56
	Håndtering af usikkerhed – 3 strategier	57
	KAPITEL 4 Grundbegreber om innovation	63
	Schumpeter	63
	Invention, innovation og diffusion	64
	Radikale og inkrementelle innovationer	70
	Grader af innovationshøjde	70
	4 P innovationsmodel	73
	Innovationscyklus	74
	Systemiske og autonome innovationer	77
	Henderson og Clark	79
	KAPITEL 5 Entreprenører og entreprenante processer	85
	Forskellige definitioner på entreprenørskab	85
	Entreprenørskab som proces	87
	Forskellen på iværksætteren og entreprenøren	87
	Forskellige betegnelser for entreprenører	89
	7 arketyper	90
	Entreprenørskab som organisationsdannelsesproces	91
	Entreprenørskab og netværk	94
	Path dependency og netværks lock in	96
	KAPITEL 6 Socialt entreprenørskab	101
	Socialt entreprenørskab	101
	Årsager til socialt entreprenørskab	106
	4 former for socialt entreprenørskab	110

	Strategilærredet	226
	Gittermodel for købernytte	227
	KAPITEL 14 Udvikling af service	231
	Samfundsmæssig betydning af service	231
	Forskellen på fysiske produkter og service	232
	GAP-servicemodellen og serviceinnovation	236
	Blueprint	241
	KAPITEL 15 Innovation og oplevelsesøkonomi	247
	Oplevelsesøkonomi	247
	4 typer af oplevelser	251
DEL 5	KAPITEL 16 Diffusion i brancher	257
DIFFUSION	Diffusion	257
	Hvad er en adoptant?	262
	Hvad fremmer og hæmmer diffusion?	264
	Teknologiske S-kurver	268
	Gæringsmodellen	268
	KAPITEL 17 At krydse kløften	273
	Diffusion af radikalt nye teknologiske produkter	273
	Salg til Det Tidlige Marked	280
	Kløften og Bowlingbanen	281
	Salg til Tornadoen	283
	Salg til Hovedgaden	285
	Diffusionsstrategier i introduktionsfasen	286
DEL 6	KAPITEL 18 Strategi	293
INNOVATIONS-	Virksomhedens strategiske arbejde	293
STRATEGIER	Planlagt strategi og fremvoksende strategi	296
	SWOT	299
	Inside out-strategi og VRIO-ramme	303
	Outside in-strategi og Porters konkurrencekræfter	304
	Konkurrencestrategier	306
	Værdikæden	307
	KAPITEL 19 Innovationsstrategi	311
	Vinduesmetaforen	311
	Kortere produktlivscyklus og udviklingscyklus	313
	Virksomhedens evne til innovation	314
	Tilegnelse af økonomisk udbytte fra innovation	318
	Teknologileder- og follower-strategier	320
	Outside in-innovationsstrategier	323
	Hvem får udbytte af innovationen?	324
	KAPITEL 20 Forretningsmodeller	329
	Forretningsmodeller	329
	Forretningsmodellens elementer	330
	Eksempler på forretningsmodeller	337
	KAPITEL 21 Immaterielle rettigheder	341
	Beskyttelse af innovation	341
	Patent	342
	Brugsmodel	344

	Varemærker	344
	Design	345
	Ophavsret	345
	Strategisk beskyttelse af patenter	346
	KAPITEL 22 Forretningsplan	349
	Formålet med en forretningsplan	349
	Indholdet i en forretningsplan	351
	At udarbejde en forretningsplan	352
	Driftsbudget	354
	Etableringsbudget	356
	Likviditetsbudget	358
	Likviditetsbehov	359
	Finansieringsplan	359
	Ledelsesteam	361
DEL 7 MENNESKER OG ORGANISATION	KAPITEL 23 Intraprenørskab	365
	Top down og bottom up-processer	365
	Udforskning og udnyttelse	366
	Forretningsudvikling	371
	Administrativ og entreprenant ledelse	373
	Greiners fasemodel	375
	KAPITEL 24 Ændring af organisationer	383
	Forandring af organisationer	383
	At fremme innovative aktiviteter	384
	Ideskabelse	385
Opbygning af koalitioner	387	
Realisering af ideer	389	
Transfer og diffusion	391	
Organisatorisk inert	392	
Forandring af organisationer	394	
Fortalere og modstandere af forandring	396	
KAPITEL 25 Team og teamroller	401	
Team	401	
Roller og kompetencer i et team	402	
Teamroller i et innovationsprojektforløb	404	
Ledelsesroller i et innovationsprojektforløb	405	
Kompetencer i team og teamets netværk	406	
Konflikttrappe og konfliktløsning i team	407	
DEL 8 NATIONALE OMGIVELSER FOR INNOVATION	KAPITEL 26 Økonomisk velstand, innovation og entreprenørskab	413
	Økonomisk velstand i et historisk perspektiv	413
	Kondratievs bølger	416
	Økonomisk velstand i et globalt perspektiv	419
	Økonomisk velstand og betydningen af innovation og entreprenørskab	421
	Afrunding på bogen	427
LITTERATURLISTE	428	
STIKORD	430	